

Fair Trading Act

Whakarite Utu

E tuku ana tēnei pepa meka i tētahi tirohanga whānui o ngā momo tikanga whakarite utu ka whakamahia pea e tētahi pakihī ina whakatairanga ana i ngā rawa, ratonga rānei. He mea hanga kia mārama ai ngā pakihī me ngā kiritaki he pēhea te hāngai o te Fair Trading Act ki te whakarite utu.

Ka whakamahia e ngā pakihī ngā tikanga whakarite utu hei māketē i ā rātau rawa, ratonga hoki. Kei roto pea i tēnei ko ngā tukunga penapena me ngā tukunga motuhake, te whakahaere whakatairanga hokohoko, te whakataurite utu ki ētahi atu pakihī whakataetae me te tuku whakatau utu ki ngā kiritaki. He tikanga ēnei ēnei e kitea whānuitia whānuitia ana, ā, he he tōtika hoki.

Engari me mātua whakarite kāore e whakakotitihia, e tinihangatia rānei. E kapi ana te Fair Trading Act i ngā āhuatanga katoa o te whakatairanga me te hokohoko i ngā rawa me ngā ratonga, ā, me te whakarite utu. Me mārama, me tika, me tapatahi hoki ngā kōrero a tētahi pakihī mō te utu.

Ngā whakaheke utu

He nui te wā e whakaheke utu ana ngā pakihī i ngā rawa me ngā ratonga me te pānui i ngā penapena ka taea e ngā kiritaki mā te hoko mai i te utu kua whakaheke. Ko tētahi tikanga noa ko te whakataurite i te utu kua whakaheke ki te utu o te rawa, ratonga rānei kāore i whakaheke (ka kīia i te nuinga o te wā ko te utu “usual”, “was”, “normal”, “everyday” rānei) hei āta whakaatu i te utu ngāwari.

He ōrite katoa te tikanga o te utu ‘usual’, ‘was’, ‘normal’, ‘everyday’ rānei – e kōrero ana ēnei mō te utu tūturu e hokona atu ana tētahi rawa, ratonga rānei, te utu rānei i hokona ai te rawa, ratonga i mua i te whakaheke.

Ko te pakihī e tuku ana i ēnei kerēme ka whakakotiti i ngā kiritaki mēnā:

- kāore anō kia tukuna e ia te utu “tūturu”
- he mahi tonu nā rātau ki te āta whakapiki i te utu noa o ngā rawa, ratonga rānei, i runga i te mōhio kāore e hokona ana, he itiiti noa iho rānei, kia taea e te pakihī ngā kiritaki te kukume mai mā te tuku i ngā rawa, ratonga rānei ki te utu i whakaheke
- ko te utu noa e kerēmetia ana tētahi o ngā utu maha e hokona noa atu ana te rawa, ratonga rānei e te pakihī tērā rānei
- he tawhito rawa te utu noa, arā kua kore kē e hokona atu ana te rawa, ratonga rānei e te pakihī i taua utu, ā, kua whakakapihia e tētahi atu utu.

Ka noho tawhito tētahi utu mēnā kua kore e whakamahia mō tētahi wā āhua roa. Kāore he ture kotahi mō te noho tawhito o tētahi utu noa – kei ngā āhuatanga maha te tikanga mō tēnei, arā, he aha te rawa, ratonga rānei me te māketē e hokona ana. Nō reira he mea nui kia āta tūpato ngā pakihī, otirā aua pakihī e ōrite ana te whakaheke ana i ā rātau utu rawa, ratonga rānei, ina kerēme ana i tētahi hekenga utu mai i te utu noa.

Ki te hokona haere tonu e tētahi pakihī he hua ki tētahi utu whakatairanga kua noho ko taua utu whakatairanga te utu hoko noa. Nō reira, kei te whakakotiti te pakihī ki te kerēme tonu ia i te whakaheke ua engari kua noho ko taua utu ko te utu hoko noa.

TAUIRA

I kerēme tētahi rōpū hokomaha ā-motu ka taea e ngā kiritaki ngā penapena “20% i te iti rawa”, “25% i te iti rawa” mai i ngā pia katoa i roto i tētahi whakatairanga motuhake. Engari, kua 32 wiki mai i te whakaaturanga o te utu whakaatu mō ētahi hua, ā, ko te penapena o te 20% e kerēmetia ana he whakakotiti tēnei i te mea i hokona atu te hua i tētahi utu iti ake mō taua wā. I tukuna e te Komihana he whakatūpatotanga ki te kamupene.

I pānuitia e tētahi kaihekohoko taonga puni, o waho hoki ētahi kākahu e wātea ana mō te whakaheke utu atu ki te 50-60% mai i te utu noa i te wā o ā rātau whakahekenga utu ā-motu. Engari, kua wātea kē ētahi o ēnei taonga i te toa i tēnei utu kua whakahekea, ā, i ētahi wā, i te wātea anō i taua utu “hekenga” i muri mai. I whakaharaina te kaihekohoko, ā, i whainahia.

Me mārama, me tika, me tapatahi hoki ngā kōrero a tētahi pakihi mō te utu.

Me mātua mārama ngā pakihi ina whakataurite ana ki ētahi atu utu o mua ake mēnā he iti ake te utu āiane. Hei tauira, mēnā ka pānuitia e te pakihi tētahi hua he “\$15 i mua ki te \$10 ināiane”, engari e hokona ana te hua mō te \$12 i kō tata ake nei, ko te utu o “mua” he whakakotiti pea, ahakoa i hokona te hua e te pakihi mō te \$15. Ko te take ko te penapena ake he \$2 ehara i te \$5. Ka pānui kētia pea e te pakihi “he \$15 i te tuatahi, \$12 i mua ake nei, \$10 ināiane”.

Waihoki, ko tētahi whakahekenga utu tuatahi me motuhēhē, wā poto hoki mō te hoko i tētahi taonga i tētahi utu iti ake i te utu noa. Me motuhēhē te mahi a te pakihi ki te whakapiki i te utu ki te utu hoko noa ina mutu te wā whakahekenga utu tuatahi. Kei te whakakotiti tētahi utu tuatahi mēnā ka hipa atu i te wā e whakaarohia ana e te kiritaki mō te utu tuatahi.

Utu tauhoko e tūtohua ana

Ko te utu tauhoko e tūtohua ana (recommended retail price (RRP)) he utu e marohitia ana e tētahi kaimahitaonga mō tētahi rawa, e whakamātau ana ki te whakaōrite i ngā utu puta noa i ngā wāhi katoa. Engari, kāore he here i runga i te kaihekohoko ki te hoko atu i tētahi i te RRP, ā, i te nuinga o te wā ka hokona atu i raro i te RRP. I raro i te Commerce Act, he takahi ture mō tētahi kaiwhakarato rawa te whakaū, te whakamātau ki te whakaū rānei i tētahi utu iti rawa me mātua hoko atu aua rawa e te kaihekohoko.

🔗 Ka taea e koe te pānui anō i roto i tā mātau pepa meka *Te Mau ki te Utu Hoko Anō* i www.comcom.govt.nz

Ina kite ana ngā kiritaki i tētahi pānui e whakataurite ana i tētahi RRP ki te utu e wātea ana mō te hoko, ka pōhēhē pea rātau ki te hokona mai e rātau te rawa kei te whiwhi penapena mai i te utu e utu noa ana.

Nā tēnei whakaaro o te kiritaki, kei te whakakotiti pea te kaihekohoko ki te tuku whakatauritenga ki tētahi RRP engari rawa mēnā nā te kaimahitaonga ake te RRP, ka mutu he whakaata i te utu e wātea tonu te taonga i te māketē paetata, i runga ipurangi rānei.

TAUIRA

I pānuitia e tētahi kaihekohoko pūrere ngā hekenga utu maha i roto i te whā marama te wā. He utu tauhoko e tūtohua ana tō ia rawa e pānuitia ana, ā, he tino iti ake te “hekenga utu” a te kaihekohoko, me te penapena ōrau. Ehara ngā utu tauhoko e tūtohua ana i te utu hoko noa a te kaihekohoko; otirā ko te hekenga utu te utu hoko noa. I whakaharaina te kamupene, ā, i whainahia.

Ngā whakataurite me ngā pakihi whakataetae

Mēnā ka whakataurite tētahi pakihi i ana utu ki ngā utu o ana pakihi whakataetae (hei tauira, “Wāhi kē \$X, tā mātau utu \$Y”), ko te tikanga me ōrite ngā rawa, ratonga rānei e whakatauritea ana, kua e āhua rite ana.

Ko te tikanga me tautuhi te pakihi i ngā wāhi ka taea e ana kiritaki aua rawa, ratonga rānei te hoko tonu mai mō taua utu. Mēnā kāore e taea e aua kiritaki te hoko tonu mai i ngā rawa, ratonga rānei a te pakihi whakataetae i te utu i “wāhi kē” (pērā i tētahi toa tūtata, i runga ipurangi rānei), te āhua nei he whakakotiti te whakatauritenga. Mēnā kei te whakataurite tētahi pakihi i ngā rawa e tukuna ana e tētahi toa tūtata, hei tauira, me tata ngā toa e rua kia taea ai te kī kei te whakataetae tika tonu rāu. Arā, ka haere te kiritaki ki tēnā toa, ki tēnā toa ki te hoko i te rawa e pānuitia ana, e ai

ki te wāhi e pai ana te utu. Ka rerekē te tawhiti o te haere a ngā kiritaki e ai ki te rawa e hokona ana – ka hiahia pea ētahi tāngata ki te haere tawhiti atu mō tētahi tiwharahara i te tawhiti ka haere rātau mō tētahi pākete hua Āranga.

Ko ngā pakihi e pānui ana i ngā utu “wāhi kē” i rō mātārere ā-motu, me mātua whakarite ko ngā utu “wāhi kē”, “o mua” rānei kei te tika mō ngā wāhi katoa e tukuna ana ngā mātārere. Kei te whakakotiti tētahi pakihi mēnā ka whakamahia te utu “wāhi kē”, “o mua” rānei i roto i tētahi mātārere me te kore whakaatu tika i ngā penapena i roto i te wāhi paetata i tohaina ai te mātārere.

TAUIRA

I hē te kerēme a tētahi kaihekohoko taonga ā-whare kirikau i tana kī ko tana hekenga utu o te \$3,000 mō ana paenoho hānea kirikau i te hokona e ētahi atu kaihekohoko mō te \$6,000. I kitea e te hōparatanga a te Komihana ko ngā paenoho hānea kirikau e hokona ana e ētahi atu kaihekohoko he tino kounga ake. I whakaharaina te kamupene, ā, i whainahia.

Mēnā ka whakataurite tētahi pakihi i ana utu ki ngā utu o ana pakihi whakataetae, ko te tikanga me ōrite ngā rawa, ratonga rānei e whakatauritea ana, kua e āhua rite ana.

Ko tētahi atu momo whakatauritenga utu a ngā pakihi ko ngā kerēme “utu iti rawa atu”. Nā ēnei kerēme ka whakaaro ngā kiritaki:

→ ko ia hua e hokona ana e te pakihi kei te utu iti ake ki ētahi atu pakihi

tērā rānei

→ puta noa i te awhe hua, ko te tikanga he iti ake ngā utu a te pakihi ki ētahi atu pakihi.

Ka whakakotitihia pea ngā kiritaki mēnā kei te hē tētahi o ēnei whakaaro, ngā whakaaro e rua rānei.

Mēnā ka hāngai ētahi here motuhake ki ana kerēme utu iti rawa atu, arā, me whakaatu te kiritaki e iti ake te utu o tētahi hua i wāhi kē kia taea ai te utu iti rawa atu, me mārama te whakapuaki i aua here, ā, kia kua e tino whakarerekē i te whakaaro o ngā kiritaki.

🔗 Ka taea e koe te pānui anō i roto i tā mātau pepa meka Ngā Tuhinga Ririki i www.comcom.govt.nz

TAUIRA

I whakaputahia e tētahi toa utauta mārō ngā utu iti rawa atu i roto i ngā pānuitanga whānui, i puta ai te whakaaro ko ngā mea katoa e hokona ana he iti ake te utu i ana pakihi whakataetae. I kitea e tētahi hōparatanga a te Komihana kāore i pēnei mō ngā hua maha, ā, i tika anake ngā whakaputanga utu iti rawa atu mēnā i ū ētahi āhuatanga whāiti, kāore hoki i mārama te whakapuaki i ēnei i roto i ngā pānuitanga. I tukuna e te Komihana he whakatūpatotanga ki te kamupene.

Ngā hekenga utu

I roto i te hinengaro o te kiritaki noa, ko te kupu “sale” (hekenga utu) ki a rātau he whai wāhitanga ki te hoko rawa i ngā utu iti ake mō tētahi wā poto.

He maha ngā momo hekenga utu. Ko ngā hekenga utu katoa, e tohu ana he iti ake te utu ki tērā e tukuna ana. Ko ngā rawa, ratonga rānei e whakatairangatia ana e tētahi pakihi nō tētahi hekenga utu me mātua iti ake te utu ki te taumata utu noa. Mēnā kāore i whakaurua ki tētahi hekenga utu ko ngā taonga kua whakahekea kētia te utu, me mātua mārama te whakapuaki i tēnei. Waihoki, hāunga mēnā i āta whakapuakina e tētahi pakihi e whāiti ana te hekenga utu ki ētahi hua whāiti, ko te whakaaro noa o ngā kiritaki ko te nuinga, te katoa rānei, o ngā taonga a te pakihi kei te tukuna i ngā utu hekenga utu.

Me tūpato ngā pakihi ina whakatairanga ana i ngā rawa i tonoa rawatia hei taonga hekenga utu. Kua te pakihi e whakatairanga ana i ēnei rawa mā ngā utu “i mua/ināiane”, i te mea kāore anō kia hokona i mua i te hekenga utu.

Me whai kaha ngā pakihi ki te whakaatu he pono tā rātau i kōrero ai mō tētahi hekenga utu. E tohu ana ngā hekenga utu “whakamutunga”, “tangohanga” rānei kei te kati te pakihi e whakahaere ana i te hekenga utu.

Ki te pānuitia e tētahi pakihi he hekenga utu “kei te kati”, engari kāore ia mō te kati, ka takahia e ia te Fair Trading Act.

TAUIRA

I pānuitia e tētahi kaihekohoko pahikara ngā hekenga utu kei te kati i ana toa e rua engari kīhai rātau i manako ki te kati. I tīkina anō e te kaihekohoko ētahi atu taonga mō ngā hekenga utu, ā, ka haere tonu ngā hekenga utu mō ngā marama maha tonu. I tukuna e te Komihana he whakatūpatotanga ki te kamupene.

He maha ngā momo hekenga utu.
Ko ngā hekenga utu katoa, e tohu
ana he iti ake te utu ki tērā e
tukuna ana.

E whakaatu ana tētahi hekenga utu i tētahi whai wāhitanga hoko, ā, ka huria e ngā kiritaki ā rātau ake ritenga hokohoko noa kia āhei atu ai ki taua whai wāhitanga. Me mātua potu te wā o te hekenga utu, ka mutu mō te wā anake i kīia, engari rawa nā ētahi āhuatanga rerekē i hua ai kia whakaroahia, whakapotohia rānei te hekenga utu. Ki te pānuitia e tētahi pakihī he hekenga utu ko “ngā rā whakamutunga e toru o te hekenga utu” mō ngā wiki maha, ka whakakotitihia ngā kiritaki mō te whai wāhitanga ki a rātau.

Ngā tukunga motuhake

Ko ngā pakihī e pānui ana i “ngā tukunga motuhake”, “ngā whakahekenga utu” rānei me mātua tuku i tētahi whakahekenga utu tūturu – pērā i ngā utu iti ake, āhuatanga tāpiri rānei – kei tūpono whakakotiti i ngā kiritaki.

Ka whakakotiti anō pea ngā pakihī i ngā kiritaki mēnā ka pānui whānuitia tētahi tukunga motuhake engari he tokoitī anake te hunga ka āhei atu. Me mātua kī tētahi pakihī i ngā tepenga, herenga rānei ki tētahi tukunga motuhake, arā mēnā:

- e hāngai anake te tukunga ki ngā hokonga mā te moni
- he tepenga kei te maha o ngā taonga mō ia kiritaki
- e hāngai anake ki ngā hokonga nui atu i tētahi uara iti rawa
- he whāiti ngā taonga e wātea ana
- mō tētahi wā whāiti anake te tukunga.

Kāore e whakamarutia he pakihī ki te kī ia “e hāngai ana ngā here motuhake” ki te tukituki ngā here ki te tukunga.

🔗 Ka taea e koe te pānui anō i roto i tā mātau pepa meka
Ngā Tuhinga Ririki i www.comcom.govt.nz

Ngā whakaatu utu

Me mātua whakarite ngā pakihī i ngā utu kia kua rawa ngā kiritaki e whakakotitihia. Ina kite ana he kiritaki i tētahi whakapiri utu i runga i tētahi taonga, he utu tarenga rānei, e tika tonu ana kia manako ia koinā tonu te utu i te taupae hoko.

Ko te pakihī e whakaatu ana i ngā utu iti ake i te utu ake e hokona ana ngā rawa, ratonga rānei kei te whakakotiti i ngā kiritaki mō te utu ake o ngā rawa.

TAUIRA

I nui ake ngā utu a tētahi hokomaha mō ētahi huarākau, huawhenua hoki i te taupae hoko tēnā i te wāhi e whakaaturia ana. I whakaharaina te hokomaha, ā, i whainahia.

Me mātua kī tētahi pakihī i ngā tepenga, herenga rānei ki tētahi tukunga motuhake.

Ka whakakotitihia anō pea ngā kiritaki ki te kore te utu e whakaaturia e whakaputaina ki ngā moni o Aotearoa. Hei tauira, ko te pakihī e whakahaere ana i Aotearoa me Ahitereiria me mātua whakarite ko ngā rawa e hokona ana i Aotearoa me whakarite kei ngā moni o Aotearoa.

Ngā awhe utu

Me mātua tūpato ngā pakihī kia kua e whakakotitihia ngā kiritaki ina pānuitia ana ngā utu whānui. Ki te kerēme kua heke te utu o ngā rawa “mai i te \$9.99”, “atu ki te \$50 ka tangohia” rānei, engari he iti noa ngā rawa kei te hokona mo te \$9.99, atu ki te \$50 ka tangohia rānei, ahakoa he kōrero pono tēnei, engari he āhua whakakotiti tonu. Ka pōhēhē pea ngā kiritaki he pai ake te whakatairanga ki tērā e tika ana.

I ēnei āhuatanga, me nui ake ngā taipitopito ka tukuna e tētahi pakihī, hei tauira “\$10 ka tangohia mai i ngā tī-hāte tāne, \$20 ka tangohia mai i ngā panekoti raumati”. Mēnā he iti rawa te wāhi mō te whakaatu i ngā utu takitahi, me tuku e te pakihī te penapena ka kitea noa, hei tauira, “atu ki te 50% ka tangohia, te nuinga o ngā rawa he 30% ka tangohia”.

Me whakarite ngā pakihī kei te hou tonu ngā kōrero whakatairanga hei whakaata i ngā huringa ki ngā awhe utu.

E whakamahia noa ana ngā awhe utu i roto i ngā pānuitanga hoko whare hei tohu i te awhe e whakaetia ana pea e te kaihoko atu tētahi whakaaro. Ahakoa he tikanga whaitake pea te “āwhata utu”, ngā whakaaturanga awhe utu rānei mēnā ka mahia tika, me tūpato ngā kaihoko atu me ngā kaihoko whare kia kua e whakakotitihia ngā kaihoko mai.

Ina whakamahia ana ngā awhe utu i roto i ngā pānuitanga, me matua whakarite tētahi kaihoko atu kia tino whakaaroarohia e ia ngā whakaaro kei raro o te awhe utu i pānuitia.

Kaua tētahi pānuitanga whare e whakamahi i tētahi utu iti whakakotiti hei kukume mai i ngā kaihoko ki tētahi whare kāore pea e arohia e rātau, ā, ehara i te utu ka tino whakaaroarohia e te kaihoko atu i te wā o te pānuitanga.

TAUIRA

I pānuitia e tētahi kaihoko whare he whare mō te hoko i ngā wā e toru i te “kia nui ake te uiui a te kaihoko mai i te \$380,000”. Engari i te mōhio tonu te kaihoko whare e kore rawa e whakaaehia e te kaihoko atu kia iti ake i te \$400,000 mō te whare. I whakaharaina te kaihoko whare, ā, i whainahia.

Ngā whakatau utu me ngā whakatau tata

Kaua rawa ngā pakihi e whakakotiti ana i ngā kiritaki ina tuku whakatau utu, whakatau tata hoki. Me mātua āhei ngā kiritaki ki te whirinaki atu ki tētahi whakatau utu, whakatau tata hoki i te mea kei roto i tēnei āhuatanga mēnā ka whakatau ia ki te hoko mai i ngā rawa, ratonga rānei.

He whakaaro te whakatau utu (quote) ki tētahi mahi i tētahi mō tētahi utu tauwhāiti. Mēnā ka whakaaetia, kua noho kirimana tērā mō te mahi ka mahia mō taua utu, engari rawa mēnā ka whakaae ngā rōpū ki tētahi huringa ki te utu hei kapi i ngā mahi tāpiri kāore i uru ki te whakatau utu tuatahi.

Ko te whakatau tata (estimate) he utu tata rawa, ngā awhe utu rānei, ka taea e tētahi pakihi te tuku e ai ki ngā wheako o mua.

Mēnā he nui tonu te panonitanga mai i te utu whakatau tata, me mārama te kī atu a te pakihi, me te āhua o te panonitanga pea, ki te kiritaki. Me mārama te kī atu mō ngā tepenga me ngā here. Me mātua pono te tuku a te pakihi i te whakatau tata, e ai ki ngā āhuatanga tika.

He tikanga pakihi pai te tuku ā-tuhi i ngā whakatau utu me ngā whakatau tata, engari i raro i te Fair Trading Act kāore he rerekētanga i waenga i tētahi whakatau utu, whakatau tata rānei ā-waha, ā-tuhi rānei.

Me mātua whakapuaki tētahi pakihi i ngā utu mō te tuku i tētahi whakatau utu, whakatau tata rānei i mua i te whakaae ki te tuku i ēnei, ka mutu ko te tikanga me uru te GST ki te whakatau utu, whakatau tata rānei.

TAUIRA

I whakakotitihia e tētahi kamupene taika para ngā kiritaki mō te take he aha i tino nui ake ngā nama whakamutunga mō ngā mahi i oti ki te whakatau utu tuatahi, i ētahi āhuatanga atu ki te 300% te rahi. He teka ngā pūtaka mō te pikitanga i ētahi āhuatanga, kāore rānei te utu tino teitei i parahautia. I whakaharaina, i whainatia hoki te kamupene me te tumuaki.

Me mātua āhei ngā kiritaki ki te whirinaki atu ki tētahi whakatau utu, whakatau tata hoki i te mea kei roto i tēnei āhuatanga mēnā ka whakatau ia ki te hoko mai i ngā rawa, ratonga rānei.

Ngā pūtaka mō ngā huringa utu

Me tika ngā kōrero ka puta i tētahi pakihi mō te take i huria ngā utu o ana rawa, ratonga rānei. Kaua rawa ngā pakihi e pare atu i ngā pikinga utu kei a rātau ake te tikanga, he wāhanga noa rānei, ki ētahi atu whakahaere pērā i ngā mana ā-ture, ā rātau kaiwhakarato rānei.

He takahi ture ēnei tikanga i raro i te Fair Trading Act i te mea he mea nui kei te mārama ngā kiritaki ki ngā pūtaka tika mō ngā huringa utu kia taea e rātau ngā whakatau hokonga i runga i te mōhio.

TAUIRA

I hē te tohu atu o ngā kamupene hiko maha ki ā rātau kiritaki ko te take o ngā pikinga utu i ahu mai i te pikinga o ngā utu whakahaere whatunga mō te whakamahi i ngā waea hiko. I roto i ngā whakataunga me te Komihana, i whakaae ngā kamupene i takahia e rātau te Fair Trading Act, i whakamōhioia atu ngā kiritaki i whai pānga ki ngā take tika mō ngā pikinga utu, ā, i ētahi kēhi, i tuku utu paremata.

Ngā āwhina whaitake mā ngā pakihī e whakamahi ana i te utu hei whakatairanga rawa, ratonga rānei

- Me mātua whakarite e mārama ana te whakapuaki i ngā here e hāngai ana ki ngā tukunga motuhake, me te aha kāore he huringa nui ki te tukunga.
- Kāore he kōrero mō tētahi utu “noa” ina whakaheke utu ana mēnā ehara koinā te utu e hokona noa ana e koe te rawa, ratonga rānei, i hokona ina tata rānei.
- Kaua e tino whakapikihia tō utu “noa” hei whakamōmona i ngā whakaheke utu e wātea ana.
- Mēnā kei te whakahaere hekenga utu koe, me mātua whakarite ka tika tō whakamārama, ka mutu ka haere mō tētahi wā whāiti anake. Ko ngā utu “motuhake” ka haere mō tētahi wā roa atu i tētahi wā poto o te hekenga utu ka noho koinā tonu te utu auau, utu hoko noa rānei.
- Kaua rawa e whakataurite i ō rawa, ratonga rānei ki etahi atu pakihī whakataetae engari rawa mēnā he ōrite pū aua rawa, ratonga rānei.
- Me whakamahi anake ko tētahi RRP hei whakataurite mēnā nā te kaimahitaonga ake te RRP, ā, koinā te utu e hokona ana taua rawa i te māketē paetata, i runga tuihono rānei.
- Me mātua whakarite kei te ōrite ngā utu e whakaaturia ana, ngā whakapiri utu rānei kei ngā rawa, ratonga rānei ki ō utu i te taupae hoko.
- Kaua e whakamōmona i ngā penapena ka taea e ngā kiritaki i tētahi hekenga utu – mēnā kei reira tētahi awhe penapena, kei ētahi rawa rānei te hekenga utu, me mārama tēnei.
- Mēnā kei te tuku whakatau tata koe ki tētahi kiritaki, me whakarite ka mārama tō whakaahua i ngā mea ka tino panoni i te utu.
- Kaua e whakapae nō ētahi kē te hē mō ngā pikinga utu kei a koe ake te tikanga.

ISBN 978-1-869454-89-0

He ārahi noa iho tēnei pepa meka. Ehara i te mea me whakaporo, ā, kaua e whirinaki atu hei tohutohu ā-ture. Kei a koe te kawenga mō te whai haere i ngā huringa ā-ture.

Ka taea e koe te rēhita mō ngā karere kōrero i www.comcom.govt.nz/subscribe

Whakapā mai me ngā whakamārama e pā ana ki ngā takahitanga pea o ngā ture e whakaūhia ana e mātau:

Waea: 0800 943 600 **Tuhi:** Enquiries Team, PO Box 2351, Wellington 6140 **Īmēra:** contact@comcom.govt.nz

Pricing – Te Reo Māori

